

Nr 250.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län; given Stockholms slott den 5 mars 1920.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

Härigenom förordnas, att det förbud, som i 1 § lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län stadgas mot inmutning av järnmalmsfyndigheter för annans än kronans räkning, vilket förbud gäller till den 1 oktober 1920, skall äga fortsatt giltighet till den 1 oktober 1921 samt att övriga bestämmelser i sagda lag skola äga tillämpning med avseende å inmutning, som i samma bestämmelser avses, där denna sökes före sistnämnda dag.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1920.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 5 mars 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anförde:

»Sedan till följd av den under kristiden inträdda bristen å vissa metaller, särskilt koppar, nickel och svavelkis, fråga uppstått om upphävande av det enligt lagen den 27 mars 1917 stadgade förbud för enskilda att erhålla inmutning å viss kronojord inom Norrhottens, Västerbottens och Jämtlands län, vann denna fråga sin lösning vid 1918 års riksdag, som antog ett av Kungl. Maj:st framlagt förslag till lag i ämnet. Den 31 maj 1918 utfärdades med anledning härav lag innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län, vilken lag trätt i kraft den 15 juni 1918. Genom denna lag upphävdes lagen den 27 mars 1917 och frigavs rätten till inmutning å ifrågavarande kronojord utom beträffande järnmalm, i fråga varom enahanda förbud

som ovan sagts stadgades i 1 § av lagen den 31 maj 1918. I avbidan på genomförandet av en ny allmän gruvlagstiftning erhöll sistnämnda lag allenast provisorisk giltighet, och stadgades i sådant avseende i lagens slutbestämmelser, att det i 1 § omförmälda förbud mot inmutning av järnmalmsfyndighet för annans än kronans räkning skulle upphöra att gälla den 1 oktober 1919 samt att lagens övriga bestämmelser icke skulle tillämpas med avseende å inmutning, som söktes efter sistnämnda dag, allt så framt ej Kungl. Maj:t med riksdagen annorlunda förordnade.

Sedermera har genom lag den 9 maj 1919 förordnats om fortsatt tillämpning till den 1 oktober 1920 av ifrågavarande lag den 31 maj 1918, i den mån densammas giltighetstid genom nyss berörda slutbestämmelser begränsats.

Såsom ovan antytts, har ifrågavarande lag erhållit endast provisorisk giltighet av hänsyn särskilt därtill att frågan om ny gruvlagstiftning ännu icke vunnit sin lösning. Denna fråga har, sedan lagens prolongation senast behandlades, kommit i ett något förändrat läge. Den år 1916 tillsatta gruvlagstiftningskommittén har under 1919 avgivit betänkande innefattande förslag till ny gruvlag jämte motiv. Då jag emellertid av skäl, som jag närmare utvecklat i mitt anförande till statsrådsprotokollet den 6 februari 1920, ansett det sålunda avgivna förslaget icke utan förnyad prövning av frågan om en ny gruvlagstiftning i hela dess vidd böra läggas till grund för lagstiftning i ämnet, har jag jämlikt Eders Kungl. Maj:ts sistnämnda dag givna bemyndigande tillkallat sju sakkunniga för att biträda inom justitiedepartementet med utarbetande av förslag till ny gruvlagstiftning. Dessa sakkunniga hava nyligen börjat sina arbeten och för närvarande kan icke bedömas, när förslag från dem kan vara att förvänta. Då det följaktligen måste tagas under överbägande, om giltighetstiden för 1918 års lag bör utsträckas, har jag låtit infordra yttranden härutinnan från kommerskollegium, Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, chefen för Sveriges geologiska undersökning, bergmästaren i norra bergmästaredistriktet C. I. Asplund samt kommissionen för undersökning av vissa mineralfyndigheter å kronojord. Därjämte hava omförmälda sakkunniga anmodats avgiva utlåtande i ärendet.

Bergmästaren i norra bergmästaredistriktet.

Bergmästaren Asplund har i skrivelse den 18 januari 1920 redogjort för verkningarna av ifrågavarande lag under tiden efter dess ikraftträdande och i sådant avseende uppgivit, att under berörda tid utfärdats följande antal mutsedlar dels å nyupptäckta dels å sönade fyndigheter å kronojord inom de tre län, som beröras av lagen:

	Nyupptäckta.		Sönade.		Summa.	
	1918.	1919.	1918.	1919.	1918.	1919.
Norrbottens län	316	153	220	75	536	228
Västerbottens »	51	6	115	0	166	6
Jämtlands »	7	8	33	1	40	9
Summa summarum	374	167	368	76	742	243

Av de under 1918 inmutade fyndigheterna hade intill 1919 års slut för följande antal:

	beviljats		begärts utmål (ännu ej lagda)	uttagits nya mutsedlar.	Antal inmutningar, som blivit	
	utmål	förlängd arbetstid.			bibe-hållna.	helt över-givna.
Norrbottens län	29	82	9	52	172	364
Västerbottens »	1	28	—	0	29	137
Jämtlands »	1	1	1	1	4	36
Summa summarum	31	111	10	53	205	537

Efter fråndragande av de 53 mutsedlar, som under 1919 ånyo uttagits å under 1918 inmutade fyndigheter, fördelade sig antalet nyupptäckta och sönade fyndigheter för 1919 sålunda på de olika länen:

Norrbottens län	153	nyupptäckta.	22	sönade,	summa 175	fyndigheter
Västerbottens »	6	»	0	»	6	»
Jämtlands »	8	»	1	»	9	»
Summa summarum	167	nyupptäckta,	23	sönade,	summa 190	fyndigheter

Av de under 1919 inmutade fyndigheterna hade följande antal innehållit nedan angivna mineral:

Mineralarter:	Norrbottens län.		Västerbottens län.		Jämtlands län.		Summa.	
	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.	Nya fyndigheter.	Sönade fyndigheter.
Koppar	24	24	—	—	3	—	27	24
Koppar och guld	30	—	—	—	—	—	30	—
Koppar och molybden	8	20	—	—	—	—	8	20
Koppar och magnesit	9	—	—	—	—	—	9	—
Magnesit	26	4	—	—	—	—	26	4
Koppar och svavelkis	—	—	6	—	—	—	6	—
Svavelkis	3	—	—	—	4	—	7	—
Svavelkis och grafit	22	—	—	—	—	—	22	—
Grafit	1	4	—	—	—	—	1	4
Krom	—	—	—	—	1	—	1	—
Mangan	1	—	—	—	—	—	1	—
Apatit	28	—	—	—	—	—	28	—
Bly	—	—	—	—	—	1	—	1
Silver	1	—	—	—	—	—	1	—
Bly och silver	—	8	—	—	—	—	—	8
Bly, silver och zink	—	12	—	—	—	—	—	12
Bly, silver och arsenik	—	3	—	—	—	—	—	3
Summa summarum	153	75	6	—	8	1	167	76

Såsom av den i skrivelsen först intagna tabellen framginge, utgjorde antalet inmutade äldre (sönade) fyndigheter i förhållande till hela antalet inmutningar under 1918 nära hälften men däremot under 1919 icke mera än ungefär 30 %. Orsaken härtill låge däri, att redan på första dagen efter lagens ikraftträdande en mängd personer ingivit ansökningar om inmutning av före inmutningsförbudets tillkomst till läget kända fyndigheter, som efter tidigare inmutning övergivits. Därvid hade en mängd sådana värdelösa fyndigheter blivit belagda med flera mutsedlar för olika personers räkning, som kommit med ansökningar på samma dag. Större delen av dessa inmutningar hade givetvis icke blivit förnyade, enär man icke ens ansett det lönt att i någon större utsträckning använda sig av möjligheten att erhålla förlängd arbetstid för sådana fyndigheter. Inmutare-

verksamheten under 1919 syntes emellertid hava inriktats på sundare banor att döma av det jämförelsevis stora procenttalet nyupptäckta fyndigheter. Även om, enligt vad som syntes framgå av de okulära besiktningar, som under 1919 genom 1917 års kommissions försorg verkstälts på de flesta av de närmare kommunikationsled belägna, 1918 inmutade fyndigheterna å kronojord — på ett undantag när, vilket för övrigt i huvudsak avsåge järnmalm — under nuvarande förhållanden brytvärd malm, som skulle under den närmaste tiden kunna tillgodogöras, icke påvisats, så syntes man dock kunna förvänta, att efter utsovringen av de först inmutade värdelösa fyndigheterna den enskilda företagsamheten skulle komma att mera energiskt inrikta sig på ett mera planmässigt eftersökande av nya fyndigheter, där förutsättning för sådana finnes, samt på en noggrannare undersökning än förut av de gjorda fynden. Sådana förutsättningar hade, särskilt i fråga om den för vårt land oundgängliga kopparmalmen och svavelkisen, visat sig förefintliga i vissa delar av Västerbottens län, dels i Vilhelmina socken genom i främsta rummet de av Sveriges geologiska undersökning under de två senaste åren företagna undersökningarna, dels i norra delen av Lycksele socken, där på enskild mark, som på alla sidor omgäves av kronoparker, påträffats lovande fynd av betydande omfattning. Även om på flera år i dessa trakter gjorda fynd icke skulle komma att kunna utnyttjas på grund av bristande kommunikationer, borde det dock vara av största betydelse att redan nu, innan de dyrbara järnvägsanläggningar, som blivit av riksdagen beslutade under namn av Inlandsbanan och dess tvärbanor, blivit definitivt fastlåsta till sin sträckning i detalj, få den noggrannast möjliga kännedom om eventuella malmfyndigheter av betydelse i de trakter, som berördes av banorna.

Då det icke vore tänkbart att enbart med statliga institutioner kunna få till stånd en tillräckligt omfattande malmletning och därmed som konsekvens förbundna noggranna och kostsamma undersökningar av gjorda fynd över de ofantliga områden, varom här vore fråga (mellan en tredjedel och hälften av hela landets areal), torde man vara hänvisad till att söka locka enskild företagsamhet till att medverka härtill. Någon risk att enskilda genom ytterligare ett års förlängning av ifrågavarande lag skulle tillskansa sig oskäligen fördelar på statens bekostnad syntes icke föreligga. Dels hade erfarenheten under en lång följd av år och särskilt beträffande kronojord under de sista två åren visat, att några verkligt stora fyndigheter, beträffande vilkas bearbetning redan från första början tydligt föreläge säkerhet för betydande vinst, icke längre stode att upptäcka, varför företagarerisken redan från början vore stor i fråga om nya gruvföretag. Dels hade i den ifrågavarande lagen statens rätt att när

som helst taga initiativ för undersökning och tillgodogörande för egen räkning av därtill lämpade fyndigheter samt att efter en jämförelsevis kort tid få disponera hela fyndigheten i enlighet med de bestämmelser, som för framtiden kunde bli gällande beträffande gruvfyndigheter, blivit mycket väl tillgodosedd. Bergmästaren hyste därför ingen tvekan att för sin del tillstyrka lagens förlängning ytterligare ett år från den 1 nästkommande oktober, och han ansåge en sådan förlängning nödvändig för vinnande av önskvärd kännedom så snart som möjligt om övre Norrlands verkliga malmtillgångar å de vidsträckta kronomarkerna.

Kommerskollegium.

Kommerskollegium har i utlåtande den 20 januari 1920 under hänvisning till bergmästaren Asplunds nyss återgivna yttrande anfört, att, då de skäl för förlängning av ifrågakarande lags giltighetstid, som förelegat vid utfärdandet av nu gällande lag den 9 maj 1919 om dess fortsatta tillämpning, i huvudsak alltjämt bestode samt frågan om en ny allmän gruvlagstiftning väl icke finge sin lösning innevarande år, kollegium funne sig böra tillstyrka, att ifrågakarande lag erhöles utsträckt giltighet under ytterligare ett år från och med den 1 oktober 1920.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning har i sitt den 19 januari 1920 avgivna yttrande anfört: Med stöd av ifrågakarande lag hade såväl under 1918 som under 1919 ett betydande antal inmutningar blivit gjorda. En större del av dessa syntes avse förut kända sönade fyndigheter, efter allt att döma av ringa betydelse. Åtskilliga av de nyupptäckta förekomsterna förefölle vara inmutade i förhoppning att på ett eller annat sätt kunna åtkomma i dem befintlig icke inmutningsbar järnmalin. Av återstående enligt samma lag inmutade nyupptäckta mineralförekomster hade såvitt bekant ingen ännu genom närmare undersökningar befunnits vara av större ekonomisk betydelse. Dessa omständigheter torde visa, att den förut ofta uttalade förmodan, att viktigare förekomster av åsyftade malmmineral inom de nordligare länen vore uppdagade men hemlighölles i avvaktan på det tidigare inmutningsförbudets upphävande, saknade grund. Å andra sidan hade lagen varit gällande alltför kort tid, för att man skulle kunna förvänta större resultat av de undersökningar, vartill den givit anledning. Det vore därför möjligt, att fortsatta undersökningsarbeten kunde komma att uppdaga lönnande fyndigheter inom ifrågakarande områden. Om också behovet av de åsyftade malmerna nu vore vida mindre trängande än under krigsåren, torde det dock alltjämt vara ett tillräckligt betydande allmänt intresse att inom landet uppdaga eventuellt befintliga, lönnande förekomster av dem för att motivera den upp-

muntran till fortsatt malmletning, som lagen den 31 maj 1918 innebure. En fortsatt tillämpning under ännu någon tid av lagen ifråga torde så mycket hellre kunna tillstyrkas, som statens intressen enligt densamma förefölle väl tillgodosedda och speciellt ovannämnda försök att med stöd av lagen kringgå inmutningsförbudet på järnmalm svårligen kunde medföra några allvarliga olägenheter. Lagen borde därför förlängas tillsvidare eller åtminstone under ännu ett år.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens och Västerbottens län hava i avgivna utlåtanden tillstyrkt prolongation av lagen under ett år från den 1 oktober 1920; och har befallningshavanden i sistnämnda län därvid upplyst, att under 1919 någon mutsedel icke ingivits till befallningshavanden och att under samma år, på begäran av kommissionen för undersökning av vissa mineralfyndigheter å kronojord, utmålsförrättning ägt rum för tre fyndigheter å kronomark i Jörns socken.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län har i sitt utlåtande meddelat, att under 1919 med stöd av ifrågavarande lag till befallningshavanden ingivits två mutsedlar, avseende, den ena en kopparmalmsfyndighet och den andra en kromalmsfyndighet, att utmål lagts för sistnämnda fyndighet men att i övrigt, såvitt till befallningshavandens kännedom kommit, ingen av de fyndigheter, som i länet inmutats efter det berörda lag börjat tillämpas, varit föremål för bearbetning. Den av kriget frankallade bristen på vissa mineral, särskilt kopparmalm, nickel-malm och svavelkis, som torde varit den huvudsakliga anledningen till lagens tillkomst, finge väl ännu icke anses fullständigt hävd men genom den möjlighet till import, som numera förefunnes, syntes man dock kunna förvänta, att landets behov av dessa råvaror skulle kunna tillgodoses utan hjälp av provisoriska lagstiftningsåtgärder. Befallningshavanden ansåge därför, att för Jämtlands läns vidkommande grundad anledning icke föreläge att ytterligare utsträcka tiden för lagens giltighet, i vilket fall lagen den 27 mars 1917 om inskränkning i inmutningsrätten borde förnyas.

De innevarande är tillkallade sakkunniga för utarbetande av förslag till ny gruvlagstiftning hava i utlåtande den 28 februari 1920 — under åberopande av de skäl, som av bergmästaren Asplund anförts i dennes förut återgivna yttrande, och under särskilt framhållande av att det allmännas intressen torde hava blivit väl tillgodosedda i ifrågavarande lag — tillstyrkt förlängning av densamma.

Kommissionen för undersökning av vissa mineralfyndigheter å kronojord har i avgivet utlåtande anført, att, ehuru efter lagens tillkomst tyvärr

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 208 häft. (Nr 250.)

2

1920 års gruvlagstiftnings-sakkunniga.
Kommissionen för undersökning av vissa mineralfyndigheter å kronojord.

icke några större fyndigheter blivit kända, malmletning dock tydligen kommit i gång. Då det syntes kommissionen oklokt att ånyo avbryta denna, ville kommissionen, under instämmande i det av bergmästaren Asplund avgivna utlåtandet, tillstyrka förlängning av ifrågavarande lag på åtminstone ytterligare ett år.

*Departement-
schefen.*

Lika med de myndigheter och kommissioner, som tillstyrkt prolongation av förevarande lag, och på de av dessa anförda skäl anser jag, att lagen bör erhålla utsträckt giltighet; och torde, i enlighet med vad som föreslagits från de tillstyrkande myndigheternas sida, lagens nya giltighetstid böra bestämmas till ett år, räknat från och med den 1 oktober 1920.

I enlighet med vad jag sålunda anført har inom justitiedepartementet upprättats ett förslag till lag om fortsatt tillämpning till den 1 oktober 1921 av förevarande lag.

Då i övergångsbestämmelserna till sistnämnda lag stadgas, att Kungl. Maj:t med riksdagen äger förordna om lagens prolongation, med vilket stadgande, på sätt framgår av lagrådets utlåtande över det till lagrådet remitterade förslaget till samma lag, avses, att beslut i nyss berörda avseende må kunna fattas utan iakttagande av den i § 87 regeringsformen stadgade ordning, torde det ej vara erforderligt, att lagrådets yttrande inhämtas över det nu upprättade lagförslaget.»

Föredraganden uppläste härefter ett förslag till *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län*; och hemställde föredraganden, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gösta Stenlund.